

Kwaliteitskaart Omgaan met armoede op scholen

Keuzemenu basisonderwijs

Bijlage bij de handreiking 'Omgaan met armoede op scholen'

Mariëtte Lusse (Hogeschool Rotterdam) & Annelies Kassenberg (Hanzehogeschool Groningen)

Kaart bestemd voor	Directie, leerkrachten, zorgprofessionals
Verantwoordelijke	Naam themaverantwoordelijke professional
Te evalueren op	Datum waarop de kaart zal worden geëvalueerd en bijgesteld in het team

Aanleiding

In Nederland groeit één op de twaalf kinderen op in armoede: gemiddeld twee leerlingen per klas. Als gevolg van de coronamaatregelen is het aantal gezinnen in financiële onzekerheid of problemen toegenomen. Armoede belemmert kinderen in hun ontwikkeling. Stress belemmert de ontwikkeling van de executieve functies van kinderen (impulsbeheersing, emotieregulatie, besluitvorming en werkgeheugen) waardoor zij minder ruimte in hun hoofd hebben om tot leren te komen. Geldgebrek beperkt hen om aan activiteiten deel te nemen, waardoor hun wereld klein blijft en zij hun talenten minder kunnen ontdekken en ontplooiën.

Doel

Onze school wil bijdragen aan de ontwikkeling van kinderen die in armoede opgroeien. Op basis van een analyse van waar de school staat in de aanpak van armoede en evaluatie van eerder gezette stappen, bepaalt de school welke concrete stappen wij (directie, leerkrachten en zorgprofessionals) zullen zetten in:

- het **Signaleren** van leerlingen in armoede (iedere leerling wordt gezien)
- het **Ondersteunen** van leerlingen in armoede (iedere leerling kan meedoen)
- het **Stimuleren** van leerlingen in armoede (iedere leerling krijgt kansen)

Hieronder een voorbeeld van stappen die de school kan kiezen en op maat kan maken. Deze aanpak is gebaseerd op de [handreiking Omgaan met armoede op scholen \(Lusse & Kassenberg, 2022, herziene druk\)](#).

Waar mogelijk is ook aangegeven hoe leerlingen en ouders in armoede betrokken kunnen worden in het vaststellen van de aanpak. In dit voorbeeld is bovendien opgenomen waar de ouder- en of personeelsgeleding van de MR instemmingsrecht heeft, gebaseerd op de [handreiking MR en armoede van de Vereniging voor Openbaar Onderwijs \(Verschoor, 2020\)](#).

Creëren van voorwaarden

Kies welke voorwaarden de school wil creëren en maak deze op maat:

- Collega x krijgt een dagdeel per week om als aandachtsfunctionaris armoede de aanpak in de school rond het omgaan met armoede aan te sturen (of collega x krijgt taakuren om de aanpak in school rond het omgaan met armoede te coördineren)
- In juni organiseert collega x een professionaliseringsbijeenkomst voor het team met daarin: aandacht voor bewustwording en voorbereiding en afstemming rond de concrete stappen die we volgend schooljaar maken (zie p. 14/15 de handreiking);
- Collega x werkt samen met de schoolmaatschappelijk werker uit hoe de doorverwijzing naar fondsen in de school geregeld is en maakt hier een inzichtelijke flyer van voor ouders (zie p. 35 en 63 van de handreiking);
- Collega x zorgt samen met de ib-er en de schoolmaatschappelijk werker voor een sociale kaart en een daarbij behorend levend netwerk van partners in de buurt;
- Collega x spreekt jaarlijks een aantal kinderen en ouders in armoede om hen te vragen wat verbeterpunten zijn in het omgaan met armoede op school in het algemeen en bij de nieuw ingevoerde stappen.

Instemmingsrecht personeelsgeleding MR:

- Nascholing, taakbeleid en werkverdelingsplan (resp. artikel 12 1 c, h en p Wms).

Voorbeelden

Zie voor goede praktijken op scholen de brochure [Omgaan met armoede op scholen. De keten doorbreken.](#)

AANPAK

Signaleren

Armoede kan overal voorkomen, ook bij leerlingen bij wie je dit niet verwacht. Leerlingen en ouders schamen zich bovendien vaak voor hun situatie en zullen er niet snel over beginnen. Daarom is speciale aandacht voor het signaleren van leerlingen in armoede noodzakelijk.

Stappen

Kies welke stappen de school wil maken en maak deze op maat:

- **Relatie opbouwen:** Alle leerkrachten leren de achtergrond van hun leerlingen kennen. En zij stellen bij alle kennismakingsgesprekken de vraag 'Zijn er zorgen die het leren in de weg kunnen staan, of zijn er belemmeringen uw kind om deel te nemen aan de activiteiten die dit schooljaar op het programma staan?' (Denk aan: gezondheid, heimwee, angst, gepest worden, financieel; zie p. 21/23 en 62 van de handreiking);
- **Ouders informeren:** Alle leerkrachten geven bij de kennismakingsgesprekken de flyer 'Ondersteuning voor ouders met geldzorgen' mee aan alle ouders (zie p. 35 en 63 van de handreiking);
- **Herkennen, bespreekbaar maken en doorverwijzen:** Alle teamleden zijn alert op signalen van armoede, zijn bekend met de signalenkaart en zijn in staat signalen te bespreken met leerlingen en ouders (zie p. 24/26 en 60/61 van de handreiking);
- **Warme overdracht naar po:** De directie voert intakegesprekken van nieuwe leerlingen waar wenselijk samen met een voor de ouder bekende contactpersoon vanuit de VVE en vragen de ouders onder andere 'Ouders vinden de kosten voor naar school gaan soms best hoog. Is dat voor u ook lastig?' (zie p. 27/28 van de handreiking);
- **Warme overdracht naar vo:** De leerkrachten van groep 8 geven aan welke leerlingen begeleiding nodig hebben bij de overgang naar het voortgezet onderwijs. De brugfunctionaris (of ib-er) begeleidt deze leerlingen en hun ouders tot halverwege het eerste jaar van het voortgezet onderwijs (zie p. 27/28 van de handreiking).

Instemmingsrecht oudergeleding MR

- Vaststelling of wijzigen van een regeling over het verwerken van en de bescherming van persoonsgegevens van ouders en leerlingen (artikel 13 lid 1i, Wms).

Ondersteunen

De school kan voorkomen dat leerlingen door geldgebrek niet kunnen deelnemen aan activiteiten op en buiten school. De school kan stress beperken door gezinnen niet te confronteren met hoge schoolkosten of verborgen kosten (met de fiets op pad moeten, een sponsorloop, de verjaardag van een leerkracht, een gerecht meenemen voor het kerstdiner). Daarom investeert onze school in het ondersteunen van leerlingen en ouders. Dat lost het probleem niet structureel op, maar helpt wel bij acute nood.

Stappen

Kies welke stappen de school wil maken en maak deze op maat:

- Schoolkosten beheersen: De directie doordenkt goed hoe de school gebonden activiteiten voor alle leerlingen toegankelijk kunnen zijn zie p. 31/34 van de handreiking). Wettelijk gezien is school daartoe ook verplicht: scholen mogen een vrijwillige bijdrage vragen aan ouders, maar mogen leerlingen niet uitsluiten van deelname als hun ouders deze bijdrage niet betalen;
- Ouders begeleiden: De zorgprofessional begeleidt ouders (die daarover door de leerkrachten middels de flyer over geïnformeerd zijn) bij het aanvragen van financiële ondersteuning door gebruik te maken van regelingen en fondsen. Zo kunnen leerlingen deelnemen aan activiteiten binnen en buiten de school en hebben het daarvoor benodigde materiaal (fiets, laptop, sportkleding: zie p. 35/37 en p. 64/66 van de handreiking). De IB-er en zorgprofessional hebben hiertoe een netwerk aan contacten bij fondsen en zorgpartners in de wijk;
- Team informeren: Alle leerkrachten zijn op de hoogte van de voorzieningen voor ondersteuning op school en wijzen ouders door en helpen zorgen dat leerlingen die dit nodig hebben hier gebruik van maken.
- Materiële steun: De aandachtsfunctionaris armoede en/of de brugfunctionaris maken een plan voor materiele ondersteuning op school (schoolfruit aanvragen, ontbijt en lunch bieden, zorgen voor schoolfietsen, maandverband en een doorgeefkast (zie p. 38/41 van de handreiking). Zij vragen de mening van leerlingen en ouders in armoede over de aanpak en inrichting hiervan;

Instemmingsrecht oudergeleding MR

- het bepalen van de hoogte van de vrijwillige ouderbijdrage en beheersbaarheid ouderbijdrage V(S)O (resp. artikel 13 1 c en 14 2 d Wms);
- het bepalen van de organisatie voor tussenschoolse opvang (artikel 13 1 f Wms);
- het beleid over activiteiten buiten onderwijstijd op school (art. 131 j en artikel 14 1 b Wms).

Stimuleren

De school draagt bij aan het doorbreken van de cirkel van armoede door bij te dragen aan de brede ontwikkeling van leerlingen en desgewenst ook hun ouders.

Stappen

Kies welke stappen de school wil maken en maak deze op maat:

- Financiële educatie: Alle leerkrachten besteden in de week van het geld (in 2023 is dit 27-31 maart) aandacht aan financiële educatie (zie p. 43/45 van de handreiking);
- Bespreekbaar maken in de klas: Alle leerkrachten maken armoede in de klas bespreekbaar (zie voorbeelden op p. 44 van de handreiking);
- Leefstijleducatie: De school sluit aan bij de Gezonde school of kiest voor andere stappen in het kader van leefstijleducatie (zie p. 46/48 van de handreiking);
- Veerkracht vergroten: De school investeert in een schoolcultuur die de growth-mindset en veerkracht van de leerlingen vergroot (zie p. 49/50 van de handreiking);
- Aanvullend leren: De school biedt educatieve activiteiten aan, aanvullend op het reguliere onderwijsprogramma dat de wereld van kinderen helpt vergroten en hen in de gelegenheid stelt vaardigheden en talenten te ontdekken en versterken. De daarvoor verantwoordelijke professional heeft hiertoe een actueel netwerk in de wijk (zie p. 51/53 van de handreiking);
- Ouders versterken: De brugfunctionaris en/of zorgprofessional investeren in activiteiten die bijdragen aan de participatie van ouders (koffie-ochtenden, oudercursussen en workshops, vrijwilligerswerk en participatiebanen in en buiten school). Zo zijn ouders een beter rolmodel voor hun kind en zijn zij in staat de cirkel van armoede te doorbreken (zie p. 54/55 van de handreiking). De professionals hebben hiertoe een actief netwerk in de wijk en stemmen met de ouders af wat wensen zijn.

Instemmingsrecht oudergeleding MR

- vaststellen van de schoolgids (artikel 13 1 g en artikel 14 1 a Wms)

Instemmingsrecht MR

- vaststellen van het schoolplan of bij wijzigingen daarvan (artikel 10 1 b Wms)